

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

Creative Leadership of Primary School Students

อรชร กิตติชนม์ธวัช, วัยพร ศิริกิริมย์, และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัดถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา และ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา มี 6 คุณลักษณะหลัก 13 คุณลักษณะย่อย โดยคุณลักษณะหลัก 6 ด้าน ได้แก่ (1) ความสามารถทางปัญญา และการรู้แจ้ง (2) บุคลิกภาพสร้างสรรค์ (3) ความมั่น (4) ความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงาน (5) ความปรารถนาและมุ่งมั่นให้สำเร็จ และ (6) ความรอบรู้ จากผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาพบว่า คุณลักษณะด้านความปรารถนาและความมุ่งมั่นมีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด ในขณะที่ด้านบุคลิกภาพสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยเฉพาะคุณลักษณะย่อความฉลาดทางอารมณ์ และ 2) สภาพปัจจุบันของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนประถมศึกษาพบว่า องค์ประกอบของ การบริหารล้วนใหญ่เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน รองลงมา คือ รูปแบบทางการ และรูปแบบวัฒนธรรม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ทุกองค์ประกอบ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์/ คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์/ การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์/ ภาวะผู้นำนักเรียน/ ผู้นำนักเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the creative leadership characteristics of primary school students, and 2) to examine the school management developing the creative leadership of primary school students. This study was a mixed methods research. The sample comprised primary schools under the Office of Basic Education Commission of Thailand which and the school administrators, teachers and students all participated in the study. The research instruments were a self-assessment and a questionnaire. The data were analyzed by frequency, percentage, average, standard deviation and content analysis. The research indicated the following two significant results: 1) The creative leadership characteristics of primary school students consisted of six factors. These factors are include: (1) cognitive abilities and enlightenment, (2) creative personality, (3) courage, (4) empowerment, (5) passion for tasks and success oriented, and (6) well-rounded knowledge. The results from the creative leadership assessment of all school groups are were closely co-related. The most significant characteristic that determines creative leadership in a student is the fifth characteristic – the passion for tasks and success oriented. The characteristic least likely to be a factor is a creative personality, especially the with emotional intelligence. 2) Most of the current school management methods to develop the creative leadership of for primary school students were from the collegial model and the formal model while the cultural model was the least often used. The desirable school management methods to develop the creative leadership of for primary school students were identical.

KEYWORDS: CREATIVE LEADERSHIP/ CHARACTERISTICS OF CREATIVE LEADERSHIP/
CREATIVE LEADERSHIP ENHANCEMENT/ STUDENT LEADERSHIP/PRIMARY
SCHOOL STUDENT LEADER

บทนำ

ด้วยกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันส่งผลให้องค์การในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เป็นพลวัตซึ่งมีอัตราเร่งของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ทำให้ผู้นำยกที่จะใช้แนวทางการบริหารแบบเดิม ๆ ให้ประสบความสำเร็จ เมื่อในอดีตได้ แต่ต้องมีแนวทางในการบริหารที่ตอบสนองอย่างสร้างสรรค์ด้วยวิถีใหม่ และมุ่งเน้นให้ องค์การมีความยืดหยุ่นและยังคงความมีประสิทธิภาพสูงเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่มีความลับซับซ้อน ในช่วงศตวรรษนี้ภาวะผู้นำกลยุทธ์เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและ บริหารงานขององค์การ ด้วยภาวะผู้นำไม่ได้มีมาแต่กำเนิดแต่เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ (Bennis, 1991) จากการสำรวจพบว่า ประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าเหนือนานาอารยประเทศนั้นเป็นผล มาจากการบูรณาการบุคคลให้มีภาวะผู้นำและพัฒนาการบริหารให้มีประสิทธิภาพเป็นหลักสำคัญ (ชาญชัย อาจินสมاجر, 2543) จากการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำซึ่งมีหลากหลายทัศนะ คือ ภาวะผู้นำ เชิงคุณลักษณะ ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม และภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ พบร่วมภาวะผู้นำทั้ง 3 แบบ ไม่เพียงพอสำหรับผู้นำในยุคปัจจุบันและอนาคต ผู้นำรุ่นใหม่ต้องมีความคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดนักการบูรณาการ คิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการจูงใจอย่างมีจินตนาการด้วยวิธีการและแนวทางใหม่ ๆ ผู้นำต้องมีปฏิริยาตอบสนองเชิงจินตนาการโดยคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดถี่ถ้วนในสถานการณ์และ ประเด็นต่าง ๆ อย่างท้าทาย (กิตติภานุชัย ปฏิพันธ์, จักรกฤษณ์ โพดaphol และวิลัยพรน์ เสรีวัฒน์, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโพธุรย์ สินลารัตน์ (2553) ที่ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ควรเป็นโมเดล ของการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ที่จำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาด้านภาวะผู้นำด้วยวิธีการวิจัยทั้งในเชิงแนวคิด รูปแบบ และกระบวนการ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่จะนำทีมงานหรือผู้บุคคลต่างๆ ให้ดำเนินงาน ไปสู่เป้าหมายที่กำหนด โดยผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ความสามารถในงานที่รับผิดชอบ สามารถ วิเคราะห์ความต้องการของแต่ละบุคคลเพื่อจูงใจให้ปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ มีความยืดหยุ่นในการ คิดและการตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ คิดนักการบูรณาการ ไม่ยึดติดกับ “กรงขังความคิด” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553) เม้นการสร้างทักษะการบุคคลให้เป็นทีมงานที่สร้างสรรค์ มีความสามารถพิเศษที่จะต่อกรกับ การเปลี่ยนแปลงของโลกบุคคลดิจิทัลในปัจจุบัน ที่สำคัญคุณที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้อง สร้างสภาพแวดล้อมสำหรับผู้อื่นให้มีความสร้างสรรค์ (Puccio, Mance, & Murdock, 2011) ด้วยภาวะ ผู้นำสร้างสรรค์สามารถสร้างและพัฒนาให้เกิดขึ้นได้หากมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีบรรยากาศ ในองค์การที่เอื้ออำนวยและสนับสนุนการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่สร้างสรรค์เองและเป็น ผู้กระตุ้นให้บุคคลอื่นเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วม ผลักดันผู้ร่วมงานอย่างถูกวิธี มีความกล้าที่จะสนับสนุน ส่งเสริมและให้กำลังใจทีมงาน เปิดโอกาสให้บุคคลการในองค์การได้แสดงความคิดเห็นและกระตุ้นให้ บุคคลการเกิดการพัฒนาความคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ โดยการทำอย่างต่อเนื่อง โดย Kerle (2008) กล่าวว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แบ่งเป็นคุณสมบัติ 4 ด้านหลัก ดังนี้ ด้านการรู้แจ้ง เป็นผู้ที่มี

วิสัยทัคค์มุ่งทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีกลยุทธ์ และมีแรงบันดาลใจ ด้านบุคลิกภาพ เป็นผู้ที่มีความร่าเริงสนุกสนาน มีอารมณ์ขัน มีการมี มีความสามารถในการจูงใจสูง และมีความฉลาดทางอารมณ์ และกระฉับกระเฉงมีความตื่นตัวในการทำงาน ด้านความกล้าหาญ กล้าเลี้ยง ชอบท้าทายและลงมือทำตามแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้น และด้านความไว้วางใจ มีการมองหมายงานและเชื่อใจผู้ที่รับผิดชอบ เปิดรับความคิดใหม่และกระทำตามเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน นอกจากนี้ Dublin (2012) ได้เสนอว่า ภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านความสามารถทางเชาว์ปัญญา ด้านบุคลิกภาพ มีความมั่นใจในตนเอง มีความหนักแน่น คิดและทำนองกรอบ กล้าเลี้ยง มีพลังและความกระตือรือร้น และมีความประณานอย่างแรงกล้าในการทำงานและจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น

การสร้างเสริมภาวะผู้นำสามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่เด็กวัยระดับประถมศึกษาโดยไม่ได้มีเป้าหมายที่จะสอนให้เด็กเป็นผู้บริหารสูงสุดหรือผู้นำของโลก และไม่ได้สอนแต่เพียงคุณสมบัติของการเป็นผู้นำ ในโรงเรียน แต่สอนให้เด็ก ๆ รู้จักใช้ชีวิต สอนด้วยความสนุกและสร้างสรรค์ (โคเวีย, 2554) ซึ่งเป็นการวางแผนฐานให้เด็ก ๆ มีทักษะด้านการเป็นผู้นำติดตัวไปเมื่อขึ้นชั้นเรียนในระดับมัธยมศึกษาและในที่สุดจะนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตลอดไป สรอดคล่องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551) ที่ว่า การเสริมสร้างภาวะผู้นำควรเริ่มเลี้ยงตั้งแต่เยาว์วัย เพราะจะเป็นการมุ่งเน้นให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้สามารถเป็นผู้นำในฐานะนักวางแผน รู้จักการแก้ไขปัญหา เพิ่มพูนทักษะการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์รวมถึงสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการที่จะเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนมีภาวะผู้นำได้นั้น ควรเริ่มตั้งแต่การสอนให้เด็กมีทัคค์ติดต่อ การเป็นผู้นำ เริ่มจากการเป็นผู้นำความคิดในกลุ่มเพื่อน และผู้นำกิจกรรมในสถาบันการศึกษา อันจะพัฒนาโดยเป็นผู้นำครอบครัว ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน และผู้นำประเทศที่มีคุณภาพได้ในอนาคต นั่นหมายถึง การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะนำมายังการพัฒนาภาวะผู้นำของเด็กตั้งแต่ในสถานศึกษา โดยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสามารถเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนได้โดยการสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ สร้างเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แก่นักเรียนโดยการสอนแทรกในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมสภานักเรียน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี โดยเริ่มจากการปลูกฝังทักษะและความรู้พื้นฐานที่จะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แก่นักเรียน รวมถึงการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ภาวะผู้นำ วิธีการวางแผน และรู้จักวิธีตอบสนองสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้นำได้อย่างถูกต้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่มีความเหมาะสมต่อการเริ่มต้นพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนาด้านภาวะผู้นำ โดยนำแนวคิดด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนเข้าสู่สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานรากฐานของสังคมไทยในการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพและพร้อมเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษามุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้มี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสนา กษัตริย์ 2) ชื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อุปถัมภ์ 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งมีเพียงคุณลักษณะที่ 4 และ 6 ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนมักจะอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนลูกเลี้ยงเด่น ให้ผู้เรียนให้มีระเบียบวินัย มีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบ เรียนรู้การทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือแบ่งปันมีความเอื้ออาทรและสมานฉันท์ รู้จักการแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังไม่มีการส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งจาก การศึกษาวิจัยในด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับผู้บริหาร ครู และบุคลากรในองค์กรเอกชน โดยการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนยังไม่ปรากฏชัดเจนมากนัก

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผลของการวิจัยจะมีคุณค่าต่อการพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูป การศึกษาและเป็นการส่งเสริมพัฒนาด้านภาวะผู้นำและด้านความสร้างสรรค์แก่เยาวชน ซึ่งเป็นเรื่องที่สังคมและสถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเปิดมิติการคิดของมนุษย์ให้ออกไปจากกรอบที่ถูกกำหนดฐานของความจำเป็น และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาสังคมไปสู่การพัฒนาที่ก้าวหน้าขึ้น ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล สังคมและเศรษฐกิจต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ ลังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1. คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา จากแนวคิดที่หลักหลาย ของนักวิชาการในการกำหนดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยลังเคราะห์และใช้การจำแนก คุณลักษณะตามแนวคิดของ Kerle (2008) และแนวคิดของ Dubrin (2012) ประเมินคุณลักษณะโดย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารและด้านจิตวิทยา สามารถแบ่งคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสม สำหรับนักเรียนประถมศึกษาได้เป็น 6 คุณลักษณะหลัก ดังนี้ 1) ความสามารถทางปัญญาและการรู้แจ้ง 2) บุคลิกภาพสร้างสรรค์ 3) ความกล้าหาญ 4) ความปรารถนาและมุ่งมั่นให้สำเร็จ 5) ความใจกว้างและ เชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงานและ 6) ความรอบรู้

2. รูปแบบการบริหาร ได้นำแนวคิดการบริหารของ Bush (2011) โดยการวิจัยครั้งนี้นำ รูปแบบการบริหาร 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบทางการ (formal model) 2) รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (collegial model) 3) รูปแบบการเมือง (politic model) และ 4) รูปแบบวัฒนธรรม (cultural model) มาใช้ในการวิจัย โดยแต่ละรูปแบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก และ 8 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านเป้าประสงค์ มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ระดับของการกำหนดเป้าประสงค์ 2) กระบวนการกำหนดเป้าประสงค์ 3) ความล้มเหลวระหว่างเป้าประสงค์และการตัดสินใจ และ 4) ลักษณะของกระบวนการตัดสินใจ องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านโครงสร้างขององค์การ มี 1 องค์ประกอบย่อย คือ ลักษณะของโครงสร้าง องค์ประกอบหลักที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก มี 1 องค์ประกอบย่อย คือ ความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมภายนอก และองค์ประกอบหลักที่ 4 ด้านภาวะผู้นำ มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) ลักษณะของภาวะผู้นำ และ 2) รูปแบบภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา
- เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) โดยมีการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จากแนวคิดที่หลากหลายของนักวิชาการ กำหนดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยการสังเคราะห์และใช้การจำแนกคุณลักษณะตามแนวคิดของ Kerle (2008) และแนวคิดของ Dubrin (2012) และประเมินคุณลักษณะโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านจิตวิทยาการศึกษา และด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 4 คน โดยตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและพิจารณาความเหมาะสม จากนั้นนำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าความตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยการพิจารณาเฉพาะค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence: IOC) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 (ศิริชัย กาญจนวاسي, 2552) ได้ค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.94–1.00 จากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อกำหนดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา และ 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะ

ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบประเมินและแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มี 2 กลุ่ม คือ 1) โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) โรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ประเภทโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มที่ 1 โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป จำนวน 21,351 โรงเรียน โดยใช้ฐานข้อมูลปีการศึกษา 2557 จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ตัวอย่าง จำนวน 393 โรงเรียน ดำเนินการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling)

1.2 กลุ่มที่ 2 โรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน

โรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ประเภทโรงเรียนประถมศึกษา จาก 4 ภูมิภาคของประเทศไทย โดยใช้ฐานข้อมูลปีการศึกษา 2557 จากสำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นโรงเรียนประถมศึกษา ที่ได้รับรางวัลโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนระดับประเทศประจำปีการศึกษา 2557 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา และแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดของดังนี้

2.1 แบบประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมสภานักเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 393 คน และ 2) นักเรียนที่ดำรงตำแหน่งประธานนักเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 393 คน

แบบประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มี 2 ชุด คือ 1) แบบประเมินสำหรับนักเรียน จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยผู้ตอบเป็นผู้ประเมินตนเอง (self- assessment) และ 2) แบบประเมินสำหรับครู จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยครูเป็นผู้ประเมินนักเรียน แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ

ของผู้ตอบแบบประเมินและข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (checklist) ตอนที่ 2 ประเมินระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษามีข้อคำถาม 30 ข้อ โดยแบบประเมินใช้ มาตรประมาณค่าแบบลิเดิร์ก 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยใช้คำถามปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยจัดทำแบบประเมินโดยกำหนดโครงสร้างเชิงเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงของแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษามีข้อคำถาม 30 ข้อ โดยแต่ละข้อคำถามสอดคล้องกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับนักเรียนประถมศึกษา

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ด้านจิตวิทยาการศึกษา และด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 8 คน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและพิจารณาความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าตัวชี้วัด IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.75–1.00

การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนประถมศึกษาไปทดลองใช้กับประธานนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คนและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมสภานักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลfaของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.91-0.92

2.2 แบบสอบถามการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ โรงเรียนละ 1 คน รวม 393 คน 2) หัวหน้ากลุ่มงานหรือหัวหน้าฝ่ายที่ดูแลงานกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 393 คน และ 3) ผู้แทนครุ โรงเรียนละ 1 คน รวม 393 คน

แบบสอบถามการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างเชิงเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงของแนวคิดรูปแบบการบริหารกับแนวคิดการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบประเมินและข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (checklist) ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง อายุ วุฒิการศึกษา ที่ตั้งของสถานศึกษา จำนวนนักเรียน และระบบสภานักเรียน ตอนที่ 2 สอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา ลังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา ลังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้คำถามปลายเปิด

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนและการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำนวน 7 คน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและพิจารณาความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าตัดชนี IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00

การตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มหรือหัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน จำนวน 10 คน ผู้แทนครู จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลfaของครอนบาก (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงรวมทั้งฉบับในส่วนของสภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประมาณคีกษา เท่ากับ 0.95 และในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประมาณคีกษา เท่ากับ 0.98

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณบุคคลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 397 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยดำเนินการจัดส่งและรับคืนทางไปรษณีย์ โดยส่งแบบประเมินจำนวน 794 ชุด ได้รับคืน 568 ชุด คิดเป็นร้อยละ 71.54 และส่งแบบสอบถามจำนวน 1,191 ชุด ได้รับคืน 836 ชุด คิดเป็นร้อยละ 70.19

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบประเมินและแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประมาณคีกษา และวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประมาณคีกษา โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ภาพรวมและวิเคราะห์แยกตามขนาดโรงเรียน และตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน และการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประมาณคีกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผลการศึกษาและการประเมินคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ สามารถแบ่งออกเป็น คุณลักษณะหลัก 6 ด้าน และ 13 คุณลักษณะย่อย ดังนี้

1. ด้านความสามารถทางปัญญาและการรู้แจ้ง (cognitive abilities & enlightenment) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความคิดยืดหยุ่น มีวิสัยทัคค์ มีจินตนาการ สนใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีแรงบันดาลใจ มี 6 คุณลักษณะย่อย คือ

1.1 มีความคิดยืดหยุ่น (flexibility) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดหากำตอบได้อย่างอิสระ ไม่ตอกย้ำภายใต้กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคย และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

1.2 มีวิสัยทัคค์ (vision) เป็นผู้ที่มองเห็นภาพในอนาคต ทำการกำหนดเป้าหมาย แล้วดำเนินการด้วยการวางแผนและลงมือปฏิบัติให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.3 มีจินตนาการ (imagination) เป็นผู้ที่สร้างภาพในจิตใจหรือการนึกคิดเป็นภาพ และแสดงออกมานิเชิงสร้างสรรค์

1.4 การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (inventive) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม นำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่

1.5 มีความสามารถในการแก้ปัญหา (problem solving ability) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 มีแรงบันดาลใจ เป็นผู้ที่มีพลังยำนาจในตนเองที่จะขับเคลื่อนการคิดและการกระทำ ที่มุ่งหวังเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามต้องการโดยไม่ต้องอาศัยสิ่งจูงใจภายนอก

2. ด้านบุคลิกภาพสร้างสรรค์ (creative personality) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีอารมณ์ขันและสนุกสนานร่าเริง และมีความฉลาดทางอารมณ์ มี 3 คุณลักษณะย่อย คือ

2.1 มีความเชื่อมั่นในตนเอง (self-confidence) เป็นผู้ที่มีมั่นใจในตนเอง และมั่นใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามที่ตั้งใจไว้ แม้จะมีเหตุการณ์หรือสิ่งอื่นใดมาเป็นอุปสรรคก็ไม่ท้อถอย

2.2 มีอารมณ์ขัน (humour) เป็นผู้ที่มีมองลิ้งแวดล้อมในแง่มุมที่ดีงาม ขำขัน และสามารถสร้างความรื่นรมย์แก่ตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง

2.3 มีความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเอง มีสติ มองโลกในแง่ดี รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีเหตุผล

3. ด้านความกล้าหาญ (courage) หมายถึง เป็นผู้ที่กล้าเลี้ยงกล้าที่จะทำสิ่งที่แตกต่างจากผู้อื่น และขอบความท้าทาย มี 2 คุณลักษณะย่อย คือ

3.1 มีความกล้าเลี่ยงกล้าที่จะทำในสิ่งที่แตกต่าง (thrill seeking) เป็นผู้ที่มีความกล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง และกล้าที่จะทำสิ่งที่แตกต่างจากผู้อื่น โดยทดลองทำในสิ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานและวิธีการคิด

3.2 ขอบความท้าทาย (challenging) หมายถึง เป็นผู้ที่เต็มใจที่จะทำในวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ โดยท้าทายความคิดและลงมือทำตามแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้น

4. ด้านความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงาน (empowerment) เป็นผู้ที่มีความไว้วางใจในทีมงาน โดยการกระจายงาน การมอบหมายงานและเชื่อใจผู้ที่รับผิดชอบงานนั้น ๆ พร้อมทั้งเปิดโอกาสและรับฟังความคิดใหม่ ๆ โดยการทำตนเป็นผู้ lắng слышать สนับสนุนที่ดี มี 2 คนลักษณะอยู่ คือ

4.1 ความไว้วางใจ (trust) เป็นผู้ที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความเชื่อมั่นว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถ และเชื่อใจได้ อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความไว้วางใจต่อทีมงานเนื่องมีการมองหมายงานและเชื่อใจผู้ที่รับผิดชอบ

4.2 เปิดใจให้กับแนวคิดใหม่ (open to new ideas) เป็นผู้ที่เปิดใจรับฟัง ยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ และความคิดเห็นที่หลากหลายของผู้อื่น โดยการทำตนเป็นผู้ล่งเสริมสนับสนุนที่ดี

5. ด้านความประณานะและมุ่งมั่นให้สำเร็จ (passion for tasks and success) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความประณานาอย่างแรงกล้าในการทำงาน ใจจ่ออยู่กับสิ่งนั้นและมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จ ตามที่วางแผนไว้หมายไว้

6. ด้านความรอบรู้ (well-rounded knowledge) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความรู้ รู้อย่างหลากหลาย และสนใจศึกษาทำความรู้

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยใช้แบบประเมินและแบบสอบถาม สามารถสรุปผลได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา และ 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ทั้งนี้เมื่อพิจารณาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากเช่นเดียวกับโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ซึ่งโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป

เมื่อพิจารณาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนรายด้านพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความประณีตและมุ่งมั่นให้สำเร็จ ด้านความรอบรู้ ด้านความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงาน ด้านความกล้าหาญ ด้านความสามารถทางปัญญาและการรู้แจ้ง และด้านบุคลิกภาพสร้างสรรค์ ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาทั่วไปและโรงเรียนต้นแบบ สภานักเรียนพบว่า ทั้งโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปและโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนมีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ยด้านความประณีตและมุ่งมั่นให้สำเร็จสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านความรอบรู้ และด้านความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงานตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยด้านบุคลิกภาพสร้างสรรค์ต่ำที่สุด

เมื่อพิจารณาในรายคุณลักษณะย่อยของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนทั่วไปพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ คุณลักษณะย่อยเปิดใจให้กับความคิดใหม่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความสามารถในการแก้ปัญหา ตามลำดับ ทั้งนี้ มี 2 คุณลักษณะย่อยที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง คือ มีจินตนาการ และมีความฉลาดทางอารมณ์ โดยคุณลักษณะย่อยมีความฉลาดทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในขณะที่คุณลักษณะย่อยของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนพบว่า คุณลักษณะย่อยส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ชอบความท้าทาย ทั้งนี้ มีเพียง 1 คุณลักษณะย่อยที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ คุณลักษณะย่อความฉลาดทางอารมณ์

2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาพบว่า องค์ประกอบของ การบริหารส่วนใหญ่เป็นรูปแบบเพื่อร่วมงาน รองลงมาคือ รูปแบบทางการ และรูปแบบวัฒนธรรม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ทุกองค์ประกอบ ดังนี้

(1) ระดับของการกำหนดเป้าประสงค์ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียน ประถมศึกษา มีการกำหนดขึ้นโดยผู้บริหารและบุคลากรในระดับโรงเรียน จัดอยู่ในรูปแบบทางการและรูปแบบเพื่อร่วมงาน

(2) กระบวนการกำหนดเป้าประสงค์ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียน ประถมศึกษา กำหนดโดยการเห็นชอบร่วมกันของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา จัดอยู่ในรูปแบบเพื่อร่วมงาน

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์และการตัดสินใจในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียนประถมศึกษา ตัดสินใจโดยยึดเป้าประสงค์ที่ตกลงร่วมกันของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา จัดอยู่ในรูปแบบเพื่อร่วมงาน

(4) ลักษณะของกระบวนการตัดสินใจในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียน ประสมศึกษา ใช้หลักเหตุและผลในกระบวนการตัดสินใจของโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน จัดอยู่ในรูปแบบทางการ

(5) ลักษณะของโครงสร้างในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียนประสมศึกษา เป็นโครงสร้างการบริหารแบบแนวอน โดยบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เน้นการกระจายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน จัดอยู่ในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

(6) การเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมภายนอกในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียนประสมศึกษา ต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา จัดอยู่ในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

(7) ลักษณะของภาวะผู้นำในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียนประสมศึกษาในโรงเรียนทุกขนาด ผู้บริหาร sewage ห้าข้อตกลงร่วมกัน (ฉบับมาดี) จัดอยู่ในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน และเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีการใช้รูปแบบวัฒนธรรมร่วมด้วย คือ ผู้บริหารมีลักษณะเป็นผู้นำ เชิงลัญลักษณ์โดยผู้บริหารประพฤติตามเป็นแบบอย่าง

(8) รูปแบบภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียน ประสมศึกษาในโรงเรียนทุกขนาด ใช้รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และ ภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจ ซึ่งจัดอยู่ในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน และเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ผู้บริหารต้องใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม (รูปแบบวัฒนธรรม) มาบูรณาการด้วย

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษากรอบแนวคิดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ประสมศึกษา

จากการประเมินคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประสมศึกษาซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะหลัก 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถทางปัญญาและการรู้แจ้ง (cognitive abilities and enlightenment) มี 6 คุณลักษณะย่อย คือ (1) มีความคิดยืดหยุ่น (2) มีวิสัยทัศน์ (3) มีจินตนาการ (4) มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (5) มีความสามารถในการแก้ปัญหา และ (6) มีแรงบันดาลใจ 2) บุคลิกภาพสร้างสรรค์ (creative personality) มี 3 คุณลักษณะย่อย คือ (1) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (2) มีอารมณ์ขัน และ (3) มีความกล้าหาญ (courage) มี 2 คุณลักษณะย่อย คือ (1) มีความกล้าหาญ (2) ชอบความท้าทาย 4) ความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงาน (empowerment) มี 2 คุณลักษณะย่อย คือ (1) มีความไว้วางใจ และ (2) เปิดใจให้กับแนวคิดใหม่ 5) ความปรารถนาและมุ่งมั่นให้สำเร็จ (passion for tasks and success) และ 6) ความรอบรู้ (well-rounded knowledge) มีความหมายรวมกันว่า ความรู้ที่มีอยู่ในตัวนักเรียนประสมศึกษา

คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาดังกล่าว มีลักษณะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับคุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ที่ได้มีการกำหนดคุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียนระดับประถมศึกษาไว้ว่า ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมีความรู้ 2) ด้านมีทักษะ/กระบวนการ และ 3) ด้านมีเจตคติที่ดี ซึ่งคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษามีความสอดคล้องกับด้านทักษะ/กระบวนการ ได้แก่ (1) ทักษะพื้นฐาน ในส่วนของความสามารถในการแก้ปัญหา และมีความสามารถในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น (2) ทักษะพลเมือง/ความรับผิดชอบทางสังคม คือ มีภาวะผู้นำ และ (3) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตน ข้อย่ออย่างที่ 1 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อย่ออย่างที่ 3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีวิธีคิดอย่างถูกต้อง และข้อย่ออย่างที่ 4 มีความสามารถในการจัดการและควบคุมตนเอง เมื่อพิจารณาคุณลักษณะหลักด้านความประรรณ และมุ่งมั่นให้สำเร็จ

นอกจากนี้ คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษายังมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งได้มีการกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) โดยสอดคล้องกับข้อที่ 6 (มุ่งมั่นในการทำงาน) ที่มีการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การทำงาน ทำงานด้วยเพียรพยายามและอดทนเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

ประเด็นที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

จากการวิจัยพบว่า คุณลักษณะด้านความประรรณและมุ่งมั่นให้สำเร็จเป็นคุณลักษณะเด่นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับคุณลักษณะทั้งหมด นั่นหมายถึงว่า นักเรียนมีความประรรณต่อการทำงานและมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จตามที่วางเป้าหมายไว้โดยไม่ล้มเลิกอย่างง่าย ๆ ถึงแม้จะพบปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดของ Dubrin (2012) ที่กล่าวว่า ความประรรณอย่างแรงกล้าในการทำงานและจะจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และเป็นไปตามผลการวิจัยของอุดม มุ่งเกشم (ป.ป.ป., อ้างถึงใน สมศักดิ์ กิจธนวัฒน์, 2545) ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหาร ที่เสนอว่าคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำต้องมีความกระตือรือร้น ลงมือทำงานแพนท์ได้ไว้อย่างจริงจัง โดยมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานจนกว่าจะประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Knight (2005) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่ดีต้องเริ่มต้นจากมีความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จ โดยทุ่มเทพลังในการทำงานอย่างเต็มที่ ไม่จับจดและไม่ละทิ้งงาน แต่จะเกิดติดกับงานจนกว่าจะประสบความสำเร็จ

ในขณะที่ความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญหนึ่งของภาวะผู้นำกลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจระดับความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต พ.ศ. 2554 จากกลุ่มตัวอย่าง 11,238 คน ซึ่งเป็นนักเรียนประถมศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จากทั้ง 76 จังหวัดของประเทศไทยพบว่า เด็กนักเรียนอายุ 6-11 ปี มีค่าคะแนน T ความฉลาด

ทางอารมณ์ (EQ) เฉลี่ยระดับประเทศอยู่ระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ คือ มีค่าคะแนนอยู่ที่ 45.12 จากค่าคะแนนปกติ 50–100 จากผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนควรได้รับความสำคัญในการพัฒนาเป็นลำดับแรก

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปกับโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมสูงกว่าโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป อาจเนื่องมาจากโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน มีการจัดโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำ พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทักษะการสื่อสารของนักเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำและได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ จากผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะของภาวะผู้นำเป็นลิ่งที่พัฒนาให้เกิดขึ้นได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bennis (1991) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำไม่ได้มีมาแต่กำเนิดแต่เป็นลิ่งที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาให้เกิดขึ้นได้

ประเด็นที่ 3 ผลการศึกษาการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

จากการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นองค์ประกอบของรูปแบบเพื่อร่วมงาน ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารที่เน้นให้บุคลากรของโรงเรียน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกับสถานศึกษา โดยมีส่วนร่วมในการวางแผน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ก่อให้เกิดความรับผิดชอบและมีพันธกิจร่วมกันในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้

สอดคล้องกับประเภท วาสี (2539) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาในอนาคตต้องเป็นการจัดการศึกษาสำหรับคนทั้งมวล (education for all) และให้สังคมทั้งมวลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (all for education) ซึ่งการศึกษามิใช่เรื่องของครู โรงเรียนหรือกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นอกจากนี้องค์ประกอบของรูปแบบเพื่อร่วมงานดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับมาตรา 8(2) และ มาตรา 9(6) และมาตรา 40 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ที่ได้บัญญัติหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมໄวดังนี้ มาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9(6) การมีส่วนร่วมของบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น และมาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและล่วงเหลว สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง

ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนคิติชย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำหรับหน่วยงานระดับนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนไปประกอบการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน รวมถึงการใช้เป็นตัวชี้วัดในมาตรฐานการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมพัฒนาด้านทักษะการคิดและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน และจัดทำโครงการที่กระตุ้นและสนับสนุนการสร้างสรรค์และคิดค้นนวัตกรรมใหม่

1.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยการกระตุ้นส่งเสริมให้โรงเรียนประถมศึกษาให้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนดั้นแบบสภานักเรียน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านภาวะผู้นำของนักเรียนให้มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเป็นผู้นำ และพัฒนาทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสารและการสร้างความล้มเหลว รู้จักการแก้ไขปัญหาและสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาความฉลาดอารมณ์ของนักเรียน โดยการให้ความรู้แก่ผู้บริหารและครุ่น功โครงการฝึกอบรมที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักเรียน เพื่อให้ผู้บริหารและครุ่น功สามารถนำไปปฏิบัติในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิผล และควรมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. สำหรับหน่วยงานระดับภูมิภาค

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักเรียนในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และมีการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ เนื่องจากคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะสามารถควบคุมอารมณ์ต้นเองได้ดี มีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา และมองโลกในแง่ดี ทำให้มีแรงจูงใจมุ่งไปสู่ความสำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคชีวิต

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครุ่น功และบุคลากรในโรงเรียนตระหนักรถึงความสำคัญ

และความจำเป็นในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารแบบเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนที่มุ่งเน้นการสร้างเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความฉลาดทางอารมณ์และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนร่วมกับโรงเรียนเพื่อสนับสนุนและพัฒนาให้นักเรียนเกิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กิตติชัณม์ชรัสช, ปฏิพันธ์, จักรกฤษณ์ โพดาพล และวิลัยพรน์ เลรีรัตน์. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). สร้างภาวะผู้นำในเด็กและเยาวชนไทย. สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=2567&Key=hotnews>

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). การคิดเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชล มีเดีย.

โควี่ย, เอส. อาร์. (2554). ผู้นำในตัวฉัน [Leader in me] (อมรัตน์ ครุสุรินทร์, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: อินสปาร์.

ชาญชัย อาจินスマจาร. (2543). ทักษะภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: มัลติอินฟอร์เมชั่นเทคโนโลยี.

ประเวค วงศ์. (2539). ปฏิรูปการศึกษาการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์วิชาการ.

ไพรุรย์ ลินลารัตน์. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนการทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ กิจธนวัฒน์. (2545). การพัฒนาภูมิปัญญาแบบสร้างสรรค์ สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อม โดยใช้หลักการจัดกิจกรรมตามแนวโน้มนุชนิยม และการเพิ่มพลังคักยักษ์ ตนเองของแอนโโนนี ร็อบบินส์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), สาขาวิชาการศึกษา นอกรอบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). แนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนระดับประเทศคึกคัก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวนกราฟฟิค.

ศิริชัย กาญจนวารี. (2552). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Bennis, W. (1991). Learning some basic truisms about leadership. *National Forum*, 71(1), 12-15.

Bush, T. (2011). *Theories of Educational Leadership & Management* (4th ed.). London: SAGE.

Dubrin, A. J. (2012). *Leadership: Research findings, practice, and skills* (7th ed.). New York: Houghton Mifflin.

Kerle, R. (2008). Is Australian management creative and innovative. *The Creative Leadership Forum*. Retrieved from <http://static1.1.sqspcdn.com/static/f/110188/9145448/1288172953307/Creativity+in+Organisations+Version+One.pdf>

Knight, C. F. (2005). *Performance without compromise*. Boston: Harvard Business School Press.

Puccio, G. J., Mance, M., & Murdock, M. C. (2011). *Creative leadership: Skills that drive change* (2nd ed.). CA: Sage.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. 3rd. ed. New York: Haper & Row.

ผู้เขียน

นางสาวอรชร กิตติชนม์ธรัช นิสิตดุษฎีบัณฑิตสาขาวิหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330 อีเมล: k_orachorn@hotmail.com

อาจารย์ ดร.วราลัยพร ศิริภิรัมย์ อาจารย์ประจำสาขาวิหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330 อีเมล: walaiporn52@yahoo.com

ศาสตราจารย์ ดร.พุทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ ประธานสาขาวิหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330 อีเมล: pruet.s@chula.ac.th

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับสนับสนุนทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช